

УПОРЕДНА КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПРАВНА АНАЛИЗА ПРАКСЕ ТРАГА ОТИСКА УШНЕ ШКОЉКЕ

Звонимир Ивановић, дипл.правник
Криминалистичко-полицијска академија, Београд

Сажетак: Смисао овог рада, по аутору, је указивање на поједине моменте у упоредној криминалистичкој и кривичноправној пракси који могу бити унапређени, као и критика постојећег стања. Аутор указује на историјски развој употребе трага ушне шкољке непознатог извршиоца у криминалистичкој пракси, а потом даје преглед могућих случајева искоришћавања овог трага у пракси. Неизбежно је понудити и упоредно-правни преглед, као и указивање на достигнућа форензичара у неким од еминентних правних система, а, уз описано, аутор покушава да да упоредно конструктивно становиште критичара коришћења трага ушне шкољке у криминалистичкој пракси, нарочито у смислу идентификације. Указује се и на постојање различитих техника проналажења, изазивања и фиксирања овог трага, као и његовог конзервирања. Дају се и упоредни случајеви и прикази техника вештачења ових трагова у циљу идентификације, али и елиминације (у смислу оријентационо–елиминационе индикације) могућих осумњичених лица. Наравно, овакав преглед не би био потпун уколико се аутор не би осврнуо и на могуће утицаје физиолошког развоја ушне шкољке и, посебно, подложности променама исте. На крају су разматране, као битне, и неке могуће тенденције примене.

Кључне речи: *траг ушне шкољке, идентификација, криминалистичка практична примена, технике фиксирања трагова.*

1. УВОД

Смисао овог рада је да укаже на неколико битних момената у криминалистичком раду са траговима уха¹ – првенствено историјски развој у утилизацији овог трага у криминалистици. Такође ће се указати на криминалистичку праксу појединих земаља, па и Србије. Пракса се развијала од постулата које је, међу осталима, поставио и професор Водинелић, но доста тога је и пропуштено да се уради. Неизбежно је поменути и рад једне посебне организације, ФеарИД–а, основане од стране више еминентних универзитета и института ЕУ², и њен значај за будућност идентификације особа (лица) на основу трага ушне шкољке, уз критички осврт, нарочито једног дела праксе у САД. Посматрањем историје треба указати на позитивна решења и апострофирати лоша, посматрати различите коментаре и критике и доносити судове. Присутност ових трагова у пракси не треба занемаривати, јер је чињеница да се исти, неретко, проналазе и фиксирају. Овај рад има за циљ и афирмацију примене нешто конкретнијих мера на плану евидентирања ових врста трагова, као и могућности развоја идентификационог поступка по основу трага ушне шкољке. Неизбежно је указати и на судску праксу појединих земаља, која има директну импликацију у криминалистичкој и полицијској пракси.

Код различитих кривичних дела појављују се трагови ушне шкољке извршилаца, а нарочито код провалних крађа³, где учинилац обично, пре обијања и насилног улажења у стан, звони и постави ухо на врата, ради прислушкивања. Након насилног улажења, док се налази у стану, провалник повремено ослушкује да ли се неко чује напољу, тако што прислања ухо на унутрашњу страну врата, а то чини и пре напуштања стана – да чује да ли некога има у ходнику или у близини. У криминалистичкој пракси је забележено и приљубљивање ушне шкољке на прозорско стакло⁴.

¹ Овде се, првенствено, мисли на траг отиска ушне шкољке.

² Он представља заједнички подухват Института за Криминалистичка истраживања и криминалистичке науке (Зутфен, Холандија), Националног тренинг центра за научну подршку истраживању криминала (Дурхам, Велика Британија), Падовског Универзитета (Италија), Универзитета у Глазгову (ВБ), Лајденског универзитетског медицинског центра (Холандија), Холандске организације за истраживање примењених наука (Делфт, Холандија), Холандског форензичког института (Ријсвик, Холандија) и НФГД Софтверских решења (Зоетермер, Холандија).

³ Тешких крађа код којих је квалификациона околност начин извршења, у овом случају обијањем или проваљивањем, или савлађивањем већих препрека.

⁴ Касније у тексту биће указано и на неке заблуде у погледу овога, конкретно код случаја Кунц.

2. ПРАКСА У СРБИЈИ

Један од првих у Србији који се одважио да идентификује извршиоца на основу оваквог трага је мр Мирослав Бусарчевић, који је, према личном сведочењу, пре неких петнаестак година, спровео вештачење трага ушне шкољке. Овај случај је процесуиран у Краљеву. У једном неформалном разговору, износећи своје запажање из тог случаја, навео је да ни он не би имао храбрости да се у сваком случају апсолутно децидно одреди у погледу сваког трага ове врсте, али је у овом случају он био, по његовим речима, идеалан. Квалитет изазваног трага отиска ушне шкољке је био перфектан, те из исте ситуације није могло произаћи другачије решење.

На основу ширег анкетирања и интервјуисања радника криминалистике технике и оперативних радника на територији града Београда⁵, утврђено је следеће: да се у пракси, начелно, налазе трагови ушне шкољке (94,44% испитаника је редовно проналазило трагове ове врсте), и да се редовно и прописно фиксирају, изузимају и евидентирају, при чему је, од стране једног броја, истакнута резерва у погледу евиденције. Поред описаног, указано је и да је као материјал за изазивање и фиксирање коришћен: црни магнетни прах, аргенторат, транспарентна фолија, као и црна желатинозна фолија; (у процентима⁶ узорка – 94,44% описаних, наспрам 5,55% осталих). У питању су била већином кривична дела из области имовинског криминалитета, у процентима – 97,22% испитаника, остали чине 2,77%. Као циљ обраде отисака трагова ушне шкољке НН извршиоца техничари су навели утврђивање висине, као оријентационо – елиминациону индикацију, у већини – 41,66%, али је одређени број навео и идентификацију НН извршиоца; као могући разлози навођено је: остало – 16,66%, и проценат оних који нису навели ништа као мотив – 11,11%. У већини случајева трагови су налажени на спољашњим странама врата – у процентима 94,44%, код кривичних дела тешких крађа, насупрот 2,77% који су навели глатке површине, као и трагове са унутрашње стране врата. Надаље, најбоље видљиви трагови су остајали на површинама које су глатке и које доста добро примају овакав траг. Траг на глатким површинама је навело 30,55% испитаника, на стаклу 13,88%, на осталим површинама, међу којима су лакирана врата, пвц материјали, дрво, метал, наводи укупно 44,44% испитаника. Наглашено је да се при употреби магнетног праха користила транспарентна фолија за „скидање“ трага и да је код аргентората коришћена црна желатинозна фолија. Као начин за узимање контролних траго-

⁵ Обухватио је 16 ОУП-а и овом приликом се захваљујем радницима Х одељења ГСУП-а Крим.технике, нарочито колегама Димићу и Китићу, као и Ненаду Костадиновићу, Рајку Милошевићу и другима.

⁶ Наравно, у зависности од врсте подлоге – према принципу контраста.

ва – отисака ушне шкољке од осумњичених, већина је навела методе преко стаклене плоче, при чему се врше две врсте притиска – јачи и слабији, након чега се користе магнетни прах или графитни прах, а потом се фиксирају и изузимају са исте прозирним фолијама. Неопходно је напоменути да огромна већина није упозната са радом у иностранству. У процентима – 86,11% није упознато са њиховим радом, а 2,77% никада није чуло за исте, док је само поражавajuћих 5,55% упознато са постојањем истих. У вези употребљивости трагова у циљу идентификације или оријентационо-елиминационе индиције, процентуално – 88,88% је одговорило са да, док је 5,55% испитаника одговорило са не. Један од најзанимљивијих резултата је везан за проналазак ових трагова годишње: 2,77% испитаника не води евиденцију, 13,89% не пронађе ништа, 8,33% пронађе једном годишње, а интересантна је група која је навела као одговор често – 8,33%, њих 13,89% наводи више и остало, 30,55% наводи до 10 трагова годишње, док 22,22% даје одговор од 10 до 20 годишње. Ово истраживање је показало да у нашој пракси постоје овакви трагови, али је искоришћеност ограничена⁷. Треба поменути и негативне конотације у пракси евиденције и конзервације ових трагова. Не постоји посебан начин евидентирања ове врсте трагова, већ се у пракси ови трагови заводе као тзв. „остали трагови“, па им је, иначе, веома тешко утврдити кретање, јер се, на пример, стављају у исти ранг са граном дрвета која је затечена на лицу места.⁸ У циљу што потпунијег истраживања и аутор овог рада⁹ је спровео криминалистички експеримент у просторијама ВШУП-а¹⁰, када је, на узорку од 10 студената, практично извео неколико испитивања. Описана су везана за испитивање погодности површина и различитих материјала за остављање одређених трагова, као и за материјале који могу бити коришћени за изазивање латентних трагова и других метода за изузимање и конзервирање истих. Као резултат описаног експеримента појавило се неколико нама значајних чињеница: за изазивање латентних трагова се могу користити скоро све стандардне алатке – четкице и магнетна четкица, а као материјали који су најпогоднији за фиксирање појављују се, наравно у зависности од саме подлоге, графитни прах, магнетни прах и аргенторат.

⁷ Нарочито ако посматрамо квалитет и процентуалну годишњу бројку пронађених и фиксираних трагова.

⁸ Пример из праксе X Одељења УКП-ПУ за Град Београд. Праћење о коме је реч наведено је у смислу поштовања процедура поступања са траговима, при чему није испоштована непрекидна линија.

⁹ Поред практичних случајева из сопственог рада, када је у обављању послова увиђајно оперативног радника у VIII Одељењу ГСУП-а у Београду, пронашао неколико трагова ушних шкољки на местима извршења више кривичних дела - наравно, уз свесрдну помоћ радника КТ.

¹⁰ Овом приликом се захваљујем колегама Бошковић Дејану и Ћирковић Павлу и студентима који су помогли извођење истог.

Површине подлога које смо испробали су: дрво, полирано дрво, метал – лим, челик, гвожђе, стакло. Приликом истог испитивања скоро све наведене површине показале су се као погодне да се на њима изазову латентни трагови уха, са мање или више стабилности, и наравно у зависности од равноће описане површине. Материјали који су при тим покушајима коришћени су били везани за врсте површина, односно њихове карактеристике, као што је случај са аргенторатом – треба га користити на тамним површинама а не на светлим или прозирним¹¹. Такође, треба имати у виду да се трагови уха, приликом фиксирања и конзервирања, што би требало да буде познато сваком техничару, појављују у позитиву или негативу, у зависности од материјала који се том приликом користи за фиксирање. Потврђене су неке чињенице које су неки еминентни аутори раније износили¹². Такође се дошло до тога да је тешко остварити такав упоредни траг¹³ који, иако нам је релативно познат притисак који је примењен, апсолутно одговара, у већини карактеристика, трагу који је изазван као латентни. Наравно, у оваквим условима није било тешко идентификовати извор трага који је представљао студента или једног од колега.

3. ТРАГ УШНЕ ШКОЉКЕ У СВЕТСКОЈ ПРАКСИ

У свету постоји неколико праваца у којима се развијала идентификација на основу трага ушне шкољке. Овде ће бити истакнути радови из различитих земаља, од којих су за анализу најзначајније неке земље Европске уније, као и земље англосаксонског прецедентног права: Уједињено Краљевство и САД.

3.1. Холандија

Холандска полиција је почела од 1985. године рутински да трага за отисцима ушне шкољке при увиђају код провалних крађа и других релевантних кривичних дела. Када говоримо о Холандији незаобилазно име које се појављује у свакој претрази на интернету везаној за трагове уха је, већ поменути, Корнелијус Ван дер Лугт. Обучавао је друге техничаре дуго година, а како се интересовао за рад на идентификацији особа (лица) по основу ушне шкољке, контактирао је многе који су радили на томе, али без већег успеха. Он је примио преко 600 случајева, за компаративну анализу, од којих је извршио идентификацију особа (лица) у око 200–250 случајева.

¹¹ Према принципу контраста.

¹² За шира разматрања погледати у коауторском чланку др М. Жарковић, З. Ивановић: „Траг ушне шкољке у криминалистици“ објављеном у *Expertus Forensis*–у, маја 2006. год.

¹³ Контролни или компаративни.

Овакав рад је био критикован, и то у облику супервештачења (одређеног од суда), које је спровео професор др П. Ј. ван Копен¹⁴. Његово мишљење и налаз од 05.11.1999. године говори о закључку да је доказна вредност фотографија уха у циљу идентификације, по његовим речима – проблематична. Такође, критике су дошле и од проф. др Х.Ф.М. Кромбага¹⁵ који, заједно са претходно наведеним, коментарише да није доказана базична премиса коју ван дер Лугт даје да не постоје две особе са истим карактеристикама уха. Такође, обојица критичара наводе да, док не постоји могућност да се категорички установи уникатност уха једне особе, дотле употребљивост таквих доказа може бар делимично бити установљена експериментима на бази података која садржи довољан број особа. Поменути научници су израчунали да би тај број био од 100 до 500 особа. Такође, наводе да теза проф. Андре Моенсенса по којој је довољна база од 10.000 одраслих особа, није одржива и да би поступак био исувише дуг – представљао би бацање времена. Према наводима стручне јавности¹⁶, извештаји из Холандије од 18.05.2000. год. говоре о ослобађању оптуженог, када су два сведока сведочила дијаметрално супротно о одређеним чињеницама. На крају, једини доказ који је остао је био траг ушне шкољке. Како се наводи у стручној јавности, у правосудном систему Холандије један самосталан доказ није довољан да би се осудио оптужени, па је исти ослобођен.

У Одлуци Апелационог суда у Амстердаму (Het Gerechtshof te Amsterdam) од 08.05.2000. год., наглашено је мишљење да је идентификација особа (лица) на основу трага уха без прихватљивости у форензичким круговима, дакле, дела стручне јавности. У преводу са енглеског, оригинално холандског: „Суд је нарочито разматрао детерминишући доказ у овом случају, а који је био базиран на идентификацији уха, која у тренутном развоју Форензичких наука и знања, мора бити разматрана са опрезом и резервама. Мишљење је суда да резултат истраге¹⁷ не налази довољну подршку у прихваћеним принципима доказивања. (Случај бр. 23–001847–99; пресуда бр. 948/00)“¹⁸

¹⁴ www.forensic-evidence.com/site/ID/ID_Kunze.html Доступно у мају 2006. год. Иначе, запослен на Правном факултету Универзитета у Антверпену, Белгија, и на холандском Центру за криминолошке студије и кривично право.

¹⁵ Ibid. Иначе, запослен на Правном факултету Универзитета у Мاستрихту.

¹⁶ www.forensic-evidence.com

¹⁷ Идентификације на основу уха.

¹⁸ www.forensic-evidence.com/site У оригиналу одлука изгледа:

Het hof heeft hierbij met name overwogen dat de als bewijs gepresenteerde uitkomsten van het in deze zaak verrichte ooridentificatie-onderzoek, gelet of the huidige stand van de forensische wetenschap and kennis dienaangaande, met behoedzaamheid en terughoudendheid moet worden beoordeeld. Op dit uitgangspunt steunt mede het oordeel van het hof that de uitkomsten van het onderzoek onvoldoende steun vinden in andere wettige bewijsmiddelen. Доступно у мају 2007. год.

Нарочито треба напоменути да је рад Ван дер Лугта утолико значајан, што промовише идеју идентификације особа (лица) на основу трага ушне шкољке. Ипак, он је позван као стручњак, што се може тумачити и на начин да је признат као стручњак од многих судова, нарочито у Енглеској (Великој Британији), али и САД. Такође, не треба сметнути с ума да је, у оквирима Европске уније, пројекат ФеарИД, у који је укључен он и многи други стручњаци, међу којима и Андре Моенсенс, добио зелено светло и буџет за истраживање могућности примена оваквог потенцијала ушне шкољке.

3.2. Немачка

Немачка полиција је касније почела да користи траг ушне шкољке за идентификацију извршилаца¹⁹. До сада нису познате неке од судских одлука које се заснивају на методама идентификације НН извршиоца по основу ушне шкољке у Немачкој, али то не значи да их неће бити. Х. Хамер (Водинелић В., 1993, стр. 296) казује да су на месту провалне крађе пронађени квалитетни отисци ушне шкољке на две челичне касе на висини од 145cm и 140cm изнад ротационе плоче. Провалник је ослушкивао звуке окретања механизма (Симоновић, 2004, стр. 435). Н. Хунгер и Н.Ј. Хамер (1987, стр. 75–79) наводе значајан пример. У близини Лајпцига, 1984. године, нађен је на железничној прузи прегажен човек. Глава је била потпуно размрскана. Постављена је верзија да би жртва могао бити извесни Н. који се издвојио из туристичке групе у којој је био. Идентификација је извршена упоређивањем обележја левог уха са сликом на пасошу.

Вили Јунг (Водинелић В., 1993, стр. 297) наглашава да тек у најновије време немачка полиција посвећује већу пажњу овом трагу, услед чега се, поготово код провалних крађа, у веома великом броју откривају отисци уха учинилаца или саизвршилаца. Смисао ових научних истраживања јесте у испитивању могућности да се увиђајем на лицу места утврди висина непознатог лица које прислушкује, сабирањем растојања од тла до средње висине отиска уха, нагнутоће главе и висине уха на глави, и то у виду једне оријентационо–елиминационе индиције. Исти аутори (Водинелић В., 1993, стр. 297) доводе ову последњу констатацију у питање. Према антрополошким истраживањима немачког становништва, ово одстојање је код мушкараца 13,1 cm, а код жена 12,4 cm. Наводе се резултати истраживања Флугела, Греила и Сомера²⁰, који се незнатно разликују од њихових (0,1cm). Хамер и Нојберт (Водинелић В., 1993, стр.

¹⁹ За разлику од рутинских идентификација на основу фотографија ушне шкољке, на пример, у Дизелдорфу је за само шест месеци од увођења методе у праксу у десет случајева провалне крађе откривено десет отисака ува.

²⁰ <http://www.fearid.com>

137–8) наглашавају да се висина непознатог учиниоца може само приближно проценити²¹. Као разлоге за своју тврдњу они наводе да се у отisku уха на лицу места не може увек утврдити средина ушне шкољке, даље, да нагнутост главе приликом прислушкивања, додуше износи 3 cm, али се конкретне разлике могу кретати од 1 до 8 cm, и, на крају, висина уха на глави код немачког становништва креће се тако, да, између минималних и максималних вредности постоји разлика од око чак 4 cm.

Криминалистичко учење о спољашњим обележјима човека (хабитоскопија) у најновије време остварује значајан напредак у виду научних истраживања дистрибуције (учесталости) анатомских обележја уха у појединим земљама. Тако су К.Н. Георг и Г. Ланг (Водинелић В., 1993, стр. 304–5) узели петнаест идентификационих (анатомских) обележја уха и израчунали, у случају идентификације маскираног разбојника, да према учесталости расподеле појединих идентификационих обележја уха у становништву Немачке, индекс вредности конкретне идентификације износи 1:300.000 милиона. По њима, на основу рачуна теорије вероватноће, крајње је невероватно да би се у популацији од 300.000 милиона нашло више од једне особе са истом комбинацијом анатомских обележја уха.

3.3. САД

Треба нагласити да највеће критике идентификације особа (лица) на основу трагова ушне шкољке долазе од стране научника и практичара земаља тзв. прецедентног права међу којима предњаче Велика Британија и Сједињене Америчке Државе.

Прва одлука по жалби у САД о томе да ли идентификација на основу ушне шкољке бива генерално прихваћена донета је 1999 год. у случају Држава Вашингтон против Кунца, 1999²². За разлику од консензуса у Европи, (осим, можда, у Великој Британији), судови у САД заузимају критичнији став у односу на доказивање идентитета на основу трага ушне шкољке, мада се и тамо спроводе ова идентификациона вештачења. (Водинелић В., Безбедност, број 3/1993, стр. 295)

У раним јутарњим часовима 16.12.1994. године, у Округу Кларк, провалник је ушао у кућу Џејмса МекКана, док је он спавао у главној спаваћој соби. Његов син Тајлер, стар 13 година, спавао је у другој спаваћој соби. Провалник је Џејмса ударио по глави дрвеном мотком чиме је проузроковао његову смрт. Такође, истим оруђем је ударио и Тајлера, наносећи му при том тешке

²¹ По мени, на равни оперативне верзије или поменуте индиције.

²² Објављено 1. новембра 2000.год. www.forensic-evidence.com/site/ID/IdearNews.html Доступно у мају 2007.год.

телесне повреде – фрактуру лобање. Када је провалник отишао, Тајлер је испузао на трем куће, где су га ујутру и нашли случајни пролазници.

Пре операције у болници Тајлер је изјавио полицајцима да од страха није могао ближе да осмотри нападача, но без обзира на то, дао је опис извршиоца. Џорџ Милар, криминалистички техничар из Државне криминалистичке лабораторије Вашингтона, је открио латентни, парцијални, траг отиска ушне шкољке на спољашњој страни врата главне спаваће собе МекКанових. Траг је изазвао употребом црног прашка за отиске прстију и четком од фибергласа. Фиксирање је извршио применом траке за отиске длана – прво на вратима, а онда у кит. Овако изазван и фиксиран траг приказао је јасан отисак антитрагуса, делова трагуса, хеликса, оквира хеликса и антитрагуса.

Полиција се одмах заинтересовала за Кунца, који је био у браку са Дајаном Џејмс 18 година, да би му она, четири дана пре провале у стан МекКанових, саопштила како она и Џејмс МекКан планирају да се венчају. Полиција је саслушавала Кунца неколико пута. Такође су претресли, уз његов приста-нак, његову кућу, камион, брод, ормарић за одлагање ствари, као и сеф. При-ликом ових претресања није откривено ништа значајно, осим признанице за цепну батеријску лампу. Дана 28.03.1995. године, криминолог Мајкл Граб из Државне криминалистичке лабораторије Вашингтона извршио је упоређивање пронађеног латентног трага ушне шкољке са врата спаваће собе са фото-графијом левог профила Кунца. Тада је закључио да је „исти траг могао бити изазван“ од стране Дејва Кунца. Такође је закључио да је могуће добити до-датне информације компарацијом латентног трага са познатим отисцима. Да-на 21.09.1995. Милар и Граб су, према њиховим речима, прибавили контрол-не отиске ушне шкољке од Кунца. Ни један од њих, пре тог тренутка, није вршио фиксирање таквих трагова, иако су вежбали у лабораторији на особљу, у циљу припреме за тај моменат! Они су знали да трагови ушне шкољке јед-ног уха, у смислу одраза, варирају у облицима, у зависности од угла и рота-ције главе, као и снаге и количине притиска при наслањању на пријањајућу површину. Како би ове тешкоће компензовали, упутили су Кунца да, при прављењу сваког од упоређујућих трагова, користи различите углове и при-тиске (лак, средњи и јак) и при том су посматрали тако изазване трагове. На-кон узимања упоређујућих трагова требало је извршити упоређивање са ла-тентним трагом. Милар је одбио, зато што је његов супервизор у лаборато-рији сматрао да идентификација на основу трага ушне шкољке не спада у ек-спертизе које врши та лабораторија. Граб је спровео упоређивање, када је за-кључио да је Дејвид Кунц „највероватније начинио трагове ушне шкољке и образа на вратима спаваће собе на месту извршења кривичног дела убиства“.

Јуна 1996. држава је оптужила Кунца за квалификовано убиство, напад, разбојништво, провалу и киднаповање. Октобра 1996. Кунц је поднео захтев

за судску наредбу за искључење доказа о идентификацији особа (лица) на основу трага ушне шкољке. У децембру је суд одржао саслушање према Фрај стандарду, о прихватљивости научних доказа на које су се позвали Граб и остали. Граб, Ианарели и Ван дер Лугт су на прелиминарном саслушању дали податке о својим квалификацијама као експерата. Нарочито интересантно, код последњег, је било питање: „Да ли је, по вашем мишљењу... јединственост ушне шкољке и човечијег уха, као основ персоналне идентификације, као чињеница или правило, опште прихваћена у Холандији или негде другде међу онима који се баве форензичком идентификацијом“. Одговор: „Да, јесте прихваћена“²³. Једно од питања постављених Ианарелију је било: „Да ли вам је позната нека научна студија или истраживање које потврђује теорију да су уши уникатне – јединствене, тако да појединац може бити позитивно идентификован упоређивањем познатих трагова ушне шкољке тог појединца и његових латентних трагова?“ Одговор: „Фотографија ушне шкољке, а не трагова ушне шкољке. Ово је релативно нова наука. Моје лично убеђење је да су људске уши довољно јединствене како се на основу њих може извршити позитивна идентификација у адекватним условима и случајевима, као и да латентни траг на МекКановим вратима у потпуности одговара упоредним траговима узетим од Кунца“. Издање Ианарелијево књиге из 1989. године је публикувано у издању Парамант Паблицинг Компаније из Фримонта, Калифорнија. Не садржи библиографију, нити је рецензирана – научно верификована.

Др Елис Керли се појавио као вештак антрополог. Радио је као професор предајући анатомију људског уха. Бивши је председник Америчке академије форензичких наука, председник Америчког одбора Форензичке антропологије. По његовом мишљењу, људско ухо је вероватно различито код сваког човека, али не поседује никакве доказе о томе да ли једно ухо може бити диференцирано од другог, на основу посматрања и упоређивања његове опште спољашње анатомије. Керли није разматрао Ианарелијев рад, напротив, сматра га „наративним“ а не „писаним научним методом“, који „није подвргнут никаквој статистичкој анализи“. Такође, Керли је одбио и Ван дер Лугтов приступ у којем треба применити онолико притиска и онолико пута, док упоредни отисци не буду слични са латентним, и како је он то рекао „ми то не радимо у науци... зато што се не трудимо да изгледају слично“. Такође је изјавио да ова идентификација није била презентована на научни начин, ни у

²³ Нарочито значајно је: када је Ван дер Лугт био упитан да ли је идентификација која за основ има траг уха опште прихваћена у Холандији или било где другде међу онима који се баве форензичком идентификацијом, он је одговорио: „Да, прихваћена је“. Што нас наводи да спекулишемо о томе како он ту није навео општу прихваћеност већ прихваћеност – при чему немамо могућности да утврдимо да ли је то намерна омашка или не. Такође, није одговорио ни где би било то – другде, што је још једно питање више.

једној научној публикацији, као и да му није познато да је проведено неко научно истраживање, нити је одређена нека компетентна литература на том пољу. По његовом мишљењу, идентификација на основу ушне шкољке није прихваћена у научној јавности.

Професор Андре Моенсенс се појавио као квалификовани дактилоскопски вештак и професор Правног факултета. Своју каријеру је започео као криминалиста у Белгији. Предаје научно доказивање и објавио је велики број књига на ову тему. Сведочио је о прихватљивости ове идентификације у релевантним научним круговима, када је изнео мишљење да форензичке науке не признају, као основну методу, идентификацију на основу трагова ушне шкољке. Такође је навео да постоје појединци у форензичкој научној јавности – широј јавности, који сматрају да се то, ипак, може прихватити, међутим они су у мањини. Дао је мишљење да оваква идентификација никада није била методолошки тестирана, нити адекватно испитана у смислу истраживања и верификације, нити су рађене студије које потврђују или оповргавају постојање подвучене премисе. Сматрао је да не постоје поуздани подаци о прихватљивој стопи грешке у идентификацији. Док се сагласио да се један траг ушне шкољке увек може упоређивати са другим, он је напоменуо да је „питање да ли то упоређивање значи нешто“²⁴. Није могао навести ни један генерално прихваћени метод за евидентирање карактеристика ушију или за одређивање значаја за постизање идентитета.

Џорџ Боунбрејк се појавио као стручњак за испитивање латентних отисака прстију. Радио је у ФБИ од 1941. до 1978. године. Никада није извршио идентификацију на основу трагова ушне шкољке и, према његовим сазнањима, ни ФБИ није, као и нико други. По његовом професионалном мишљењу у питању је траг отиска ушне шкољке „лошег квалитета“, јер показује само групне карактеристике (обележја) и не приказује ништа јединствено.

На крају саслушања, суд је дошао до писаних сазнања и закључака. У закључку: „принцип... познат као индивидуализација кроз употребу транспарентног преклапања, примењен у упоређивању трага у садашњем случају са упоредним – познатим стандардима оптуженог, се базира на принципима и методама, који су довољни и установљени као опште прихваћени у релевантној научној јавности. Као резултат овакви докази су прихваћени од стране суда.“²⁵

На суђењу одржаном 25.06.1997. год. Држава је позвала Граба, Ван дер Лугта, али не и Ианарелија, да изврше компарацију латентних трагова са контролним траговима, и дају своје мишљење и „налаз“ о значају тог упоређивања. Граб је навео да је латентни траг садржао „антихеликс, унутрашњи део уха, оквир – обод хеликса, који је врх обода уха, трагус и антитрагус, два дела доњег обода

²⁴ Објављено 1. новембра 2000. год. www.forensic-evidence.com/site/ID/IdearNews.html Доступно у мају 2007. год.

²⁵ Ibid.

уха“, које је он компарирао методом транспарентног преклапања; тада је и утврдио „веома добре подударности тих обележја“. Дао је мишљење, са високим степеном научне извесности, да је господин Кунц (његово лево ухо и образ), највероватније, оставио латентни траг на лицу места извршења кривичног дела.

Ван дер Лугт је на саслушању изјавио да је пронашао „неколико делова који су подударни у потпуности“, али да је, такође, пронашао и „неке разлике“. Он верује да су те разлике без великог значаја зато што „никада нећете наћи стопроцентно поклапање“ и да су „било какве различитости“ резултат „дисторзије изазване притиском“. Иако је признао да „није било објављених студија у свету које пороти могу указати колико описаних сличности је потребно да би се утврдило поклапање“, на основу његових независних упоређивања, у овом случају, и Грабових упоређивања, дао је мишљење да је вероватно да је ухо оптуженог оно које је оставило траг на лицу места. Кунц је осуђен за квалификовано убиство, провалу и разбојништво. Осуђен је на доживотну робију без могућности помиловања, а за друга дела стандардним казнама. На ову одлуку се Кунц жалио. Главни наводи жалбе су се односили на то да ли су Граб и Ван дер Лугт били у могућности да дају мишљење о томе да ли је, и са којом вероватноћом, Кунц оставио трагове уха на лицу места извршења кривичног дела. Кунц тврди да није, и да је њихова експертиза је заснована на околности да методи и средства која су користили нису опште прихваћени у релевантној научној-техничкој или специјализованој јавности. Држава, са друге стране, каже да су могли, или на основу тога што се нису ослањали на научно, техничко или специјализовано знање, или зато што су се ослањали на то исто, које јесте прихваћено у општој стручној јавности.

Ништа у нашем ставу не забрањује, нити оспорава сведочење на поновном суђењу у погледу питања како се латентни трагови фиксирају или како се припремају преклапања. Како је тужилац у говору тачно рекао: „Нема ничега новог или научничког у фиксирању и транспортовању трага, био он траг уха, усне или прста,“ и „ничег новог или научног у изузимању трага и преношењу на провидну фолију ради преклапајућег упоређивања“. Ово захтева специјалистичко и научно знање, али је исто опште признато и прихваћено у јавности. На крају, све речено не може искључити доношење мишљења о томе да Кунц не може бити искључен као могући извор латентног трага на лицу места, али не и доношење суда – тврђења да се истим инклузивно, искључиво, идентификује Кунц, као лице чији је то траг²⁶. У тврђењу Моргана²⁷, објављеном на сајту, он не превиђа мишљење суда бр.15, на које се држава доста

²⁶ Касније је упоређивањем пронађених трагова биолошког порекла, у оквиру овог трага ушне шкољке, на основу ДНК анализе, утврђено да исти не припадају осумњиченом Кунцу.

²⁷ Ibid. и www.fearid.com

ослања, а које гласи: „Објашњавајући принцип индивидуализације, по којем два објекта, који имају заједничко порекло, могу бити упоређивани, може бити извршена индивидуализација уколико објекти поседују квалитет, који са аспекта индивидуализације може бити разматран, а који је генерално признат или прихваћен у форензици.“ Овај став суда је небитан у овом случају где се поставља питање да ли је идентификација на основу латентног трага ушне шкољке опште прихватљива. Слажем се са коментаром који се даје, по навођењу два уопштена начела – да не постоје две исте пахуље снега и да нису пронађена два иста отиска прстију, а који гласи: један, свеобухватни, генерализујући, принцип јединствености, који каже да се природа никада не понавља. Овај принцип је највероватније тачан, иако не постоји експериментални, чврст, доказ. Али генерални принцип не може заменити систематично и темељно истраживање у категорији физичких (материјалних) доказа. Може се рећи да не постоје две пахуље снега које су исте, али то не значи одмах да су две газеће површине обуће обавезно различите. Основ те тезе, за ту уникатност, мора бити на другој хипотези и она мора бити идентификована, наглашена, као и доказана. У овом случају Морган сматра да је суд погрешно што је дозволио Грабу и Ван дер Лугту да се појаве у улози вештака који су идентификовали Кунца као извршиоца.

4. ЗАКЉУЧАК

Уколико посматрамо изложену аргументацију, изражену од стране припадника различитих правних система, приказане резултате праксе, као и интервјуа и анкете, те криминалистичког експеримента које сам репрезентовао и изложио, могу се дати различити закључци. Током историје, у више случајева је у литератури истицано да је људско ухо богато великом различитошћу и да је та различитост довољна да је фактички могуће диференцирати уши међу индивидуама, утврдити јединственост. На несрећу, оваква индивидуализација је узимана здраво за готово, али никада емпиријски није установљена. Не постоји ни једна научна студија, која установљава, чињенично, да су ушне шкољке уникатне и различите код свих људи, и да се индивидуалност може верификовати путем компарације. Можда и најзначајнији разлог за такав недостатак јесте што многе присталице ове теорије, иако су добронамерне и пуне ентузијазма и енергије, не поседују озбиљно разумевање о томе шта је неопходно за извођење емпиријског истраживања. Многи од њих нису обучавањани за научне методе, већ су своје искуство из других идентификационих техника, стекли кроз рад на таквим пословима, и инструкцијама од лица са сличним резимеом. Наравно, ово није једино што се може рећи. Наиме, треба имати у виду и ангажовање целокупне европске јавности, као и Европске коми-

сије која је одобрила пројекат ФеарИД и одредила за њега буџет од 2.5 милиона ЕУР-а. Домети које стручњаци овог удружења постижу и објављују на свом сајту, као и индивидуални рад сваког од појединих припадника овог удружења, нимало нису за потцењивање. Поред описаног, у нашој земљи су, већ поменути мр Мирослав Бусарчевић и неколицина ентузијаста, усмерава-ли свој рад у правцу употребе овог трага у криминалистичке сврхе, па и процесне. Узмимо у обзир да се, поред овог трага, налазе и други трагови у обра-ди места извршења кривичног дела, па је, вероватно, превагнула вредност ра-дова и трошкови у вези са овом врстом технике и метода идентификације у односу на друге, нпр. отиске папиларних линија прстију. Но, то нам не даје право да ову методу а priori одбацимо као могућу и употребљиву. Наравно, треба развити и разјаснити много елемената који недостају овом учењу, али треба признати и могућност употребе овог трага у криминалистичкој и суд-ској пракси, јер он представља реалност и то, како у смислу коришћења опи-саног као оријентационо елиминационе индиције, тако и као доказа у поступ-ку, у смислу идентификационог вештачења. Неопходно је поменути и да су, у новије време, остварени одређени продори у смислу развоја биометријских идентификација, конкретно – у оквиру ФеарИД-а је спроведен пројекат лу-мибокс, који би могао дати веће могућности примене овог трага. Могуће је спровести електронско мапирање или кодирање спољашњег уха и, по основу истог, направити један софтверски систем који користи овакву базу података, уз одговарајућу хардверску подршку, у циљу идентификације лица. Уз позна-те карактеристике индивидуалних обележја ушне шкољке и испуњавања свих елемената потребних за остваривање идентификације лица²⁸, ипак се, због наведених разлога, овај анатомски део људског тела, као и његов одраз, не могу користити у смислу основног метода идентификације, већ само као по-моћна метода у идентификацији лица. Наравно, у овом упоредном кримина-листичко-правном прегледу праксе могло се видети како се, у највећој мери, ова, помоћна метода и примењује. Када је реч о нама, ако се у виду имају на-ведени примери, није се још у потпуности издиференцирало на који начин би се ова метода могла користити у ширем обиму.

²⁸ Непроменљивост, преносивост, индивидуалност, груписање.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бусарчевић М., Сузбијање криминалитета – деценија после смрти професора Водинелића, Крагујевац 2004.
2. C. Champod, I.W. Evett and B. Kuchler: Earmarks as evidence: A Critical Review, Journal of Forensic Sciences, број 6/2001.
3. Kristof Bürgin, Verräterische Täter – Ohren, Kriminalistik 5/97.
4. Ниче, Хамер, 1975.
5. Симоновић Б., Криминалистика, Крагујевац, 2004.
6. Водинелић В., Нова сазнања о нужности и могућностима идентификације особа на основу уха, Безбедност 04/93 и Безбедност 2/01.
7. Жарковић М., Ивановић З., „Траг ушне шкољке у криминалистици“, Expertus Forensis, мај, 2006. год.
8. Hunger N., Hammer N.J., Kriminalistik und Forensische Wissenschaften, Zu Fragen der Identifikation durch Ohrmerkmale, Н. 65, 66/1987.

Интернет странице

<http://www.forensic-evidence.com>

<http://www.fearid.com>

<http://www.unil.ch/esc/page15593.html>

COMPARATIVE CRIMINAL LAW ANALYSIS OF THE PRACTICE OF
EARPRINT IDENTIFICATION

Zvonimir Ivanović, PhD
Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade

Summary: The aim of this paper is to point out particular moments in comparative criminalistic and criminal law practice that could be improved, as well as critic of the existing state. The author presents the historical evolution of the use of earprint identification in criminalistic practice, and then gives an overview of possible cases of use of this trace of evidence in practice. It's inevitable to present the comparative law overview and forensic achievements in some of the eminent law systems. Along with the above, the author seeks to provide comparative constructive views of critics of use of earprint identification in criminalistic practice. The author points out the existence of different techniques of finding, developing and fixing of this trace of evidence, as well as its conservation. The paper describes comparative cases and provides reviews of expertise techniques for the purpose of identification or elimination of the suspect. Of course, this overview wouldn't be complete if the author didn't consider physiological development of ear and its possible changes. On the end of the paper, the author considers possible tendencies of use of the earprint identification.